

اسلام برای حفظ منافع بانوان و رشد و ترقی آنان احکام و قوانین و برنامه خاصی دارد یکی از راههایی که می توان به وسیله آن بانوی شایسته اسلام و آثار و نتایج درخشان تربیت اسلامی را مشاهده نمود این است که بانوان صدر اسلام و تربیت یافتگان مکتب وحی را به طور کامل بشناسیم و جزئیات زندگی آنان را مورد بررسی و کنجکاوی قرار دهیم. حضرت زهرا (علیها السلام) بی شک در رأس تمام بانوان اسلام قرار دارد. زیرا تنها بانویی است که پدرش معصوم، شوهرش معصوم و خودش نیز معصوم بوده است. دوران کودکی خویش را در خانه شخص اول اسلام یعنی پیغمبر برگزیده ای که تحت تربیت مستقیم پروردگار جهان قرار داشت، طی کرد. دوران خانه داری و بچه داری را در خانه دومین شخصیت ممتاز اسلام یعنی علی بن ابی طالب (علیه السلام) گذراند در این دوران کوتاه دو پسر معصوم یعنی حسن و حسین را تربیت کرد و دو دختر شجاع و فداکار مانند زینب و ام کلثوم به جامعه تحویل داد در چنین خانه ای بطور قطع می توان نتایج درخشان احکام و برنامه های اسلام را آشکارا مشاهده نمود و بانوی شایسته و نمونه اسلام را پیدا کرد.

مادر فاطمه زنی بود به نام خدیجه دختر خویلد. خدیجه در یکی از خانواده های اصیل و شریف قریش به دنیا آمد و تربیت یافت افراد خانواده اش همه دانشمند و فداکار و روحانی و حمایت کننده از خانه کعبه بودند. در تاریخ تولد فاطمه (علیها السلام) در بین علمای اسلام اختلاف است. لیکن در بین علمای امامیه مشهور است که آن حضرت در روز جمعه بیستم ماه جمادی الثانی سال پنجم بعثت تولد یافته است^(۳)

علمای امامیه و علمای عامه در سال ولادت حضرت فاطمه اختلاف دارند
- اکثر علمای عامه تولد او را قبل از بعثت مد دانند
- اکثر علمای امامیه تولد او را بعد از بعثت می دانند (سال بعد از بعثت)

فاطمه در سن پنج سالگی بود که پیغمبر و بنی هاشم شعب نجات یافته و به خانه و زندگی خودشان مراجعت نمودند. مناظر زندگی جدید و نعمت آزادی و توسعه در خوراک و پوشاک برای زهرا تازگی داشت و شادمان بود. اما افسوس که روزگار خوشی فاطمه (علیها السلام) دوامی نیافت که مادر مهربانش خدیجه را از دست داد. در سال دهم بعثت، ابوطالب و خدیجه در فاصله کوتاهی یکی پس از دیگری از دنیا رفتند.

ام سلمه می گوید پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فاطمه را به من سپرد تا در تربیتش کوشش کنم من هم از تربیت و راهنمایی او دریغ نداشتم ولی به خدا سوگند او از من با ادب تر و داناتر بود^(۳)

حضرت زهرا در چنین محیط پاکي رشد کرد و تربیت یافت و سرانجام در روز اول یا ششم ذی حجه^(۴) سال دوم یا سوم هجری مراسم ازدواج آن بانوی نمونه با حضرت علی (ع) برگزار شد. عقد ازدواج فاطمه و علی (علیه السلام) در ماه رمضان خوانده شد.

مهر حضرت زهرا(س) ۱- یک زره (مبلغ ۴۰۰ یا ۴۸۰ یا ۵۰۰ درهم)

۲- یک دست لباس کتان

۳- یک پوست گوسفند دباغی نشده^(۳)

عروسی علی و فاطمه علیها السلام یکی از حساس ترین و مهم ترین نمونه های ازدواج اسلامی بود زیرا پدر دختر بزرگترین شخصیت جزیره العرب بلکه جهان اسلام و پیغمبر برگزیده خدا بود. دختر بهترین و عاقل ترین و با تربیت ترین و باکمال ترین زنان اسلام و یکی از چهار زن بزرگ بشریت بشمار می آمد و داماد هم از حیث اصل و نسب از شریف زادگان بود.

دلایل الامامة ص ۱۱
بحار الانوار ۴۳ ص ۶ و ۷
مناقب ابن شهر آشوب ج ۳ ص ۳۵۱

اما چنانچه ملاحظه می کنید با کمال سادگی انجام گرفت. جهاز بانوی نمونه اسلام بدین سادگی که حتی جهاز مختصر هم با مهریه خود حضرت زهرا تهیه شد. علی و فاطمه مدت کوتاه در منزلی زندگی کردند که کمی از خانه پیغمبر اکرم دور بود که تحمل این دوری برای رسول خدا مشکل بود که آنها را به منزل (حارثه) در نزدیکی خود منتقل کرد.

یگانه خانه ای که دو عضو اساسی آن یعنی زن و شوهر هر دو از گناه و انحراف معصوم و به فضایل و کمالات انسانیت آراسته بودند خانه علی و فاطمه بود.

علی(ع) نمونه یک مرد کامل اسلامی و زهرا(علیها السلام) نمونه یک بانوی کامل اسلامی بود.

فاطمه(علیها السلام) تربیت شده وحی بود می دانست که خانه یکی از سنگرهای بزرگ اسلام است و زن نباید این سنگر بزرگ را از دست بدهد.

در حدیثی آمده است: فاطمه(علیها السلام) احوالش را برای پدر تعریف کرد و تقاضای کنیز نمود رسول خدا گریه کرد و فرمود: فاطمه جان به خدا سوگند چهار صد فقیر در مسجد سکونت دارند که نه غذا و نه لباس دارند می ترسم اگر کنیز داشته باشی اجر و ثواب خدمت در خانه از تو فوت شود سپس تسبیح زهرا را به او یاد داد (۳۳ مرتبه بگو: سبحان الله - ۳۳ مرتبه بگو: الحمدالله - ۳۴ مرتبه بگو: الله اکبر) این ذکر ۱۰۰ مرتبه بیش نیست اما در نامه عمل هزار حسنه دارد.

زهرا از عزیزان مسئولیت سنگین و حساس خودش خبر داشت و از حدود تأثیر و نفوذ زن در روحیه شوهر کاملاً مطلع بود می دانست که زن دارای چنان نفوذ و قدرتی است که به هر طرف خواست شوهرش را می برد. می دانست که ترقی و عقب ماندگی و سعادت و بدبختی فرد تا حد زیادی به روحیات و چگونگی رفتار زن بستگی دارد به همین جهت اسلام شوهرداری را در ردیف جهاد قرار داده است. یکی از وظایف سنگین و مهم حضرت زهرا موضوع بچه داری و تربیت اولاد بود فاطمه پنج

فرزند داشت حسن، حسین، زینب، ام کلثوم و (محسن که سقط شد). نکاتی چند از نحوه تربیت آنان را بیان می کنیم.

محبت و نوازش کودک یکی از احتیاجات فردی او بشمار می رود و برای پرورش او ضرورت دارد درس مذکور در خانه زهرا (علیها السلام) به طور کامل اجرا می شد.

روایت های زیادی در باب محبت های رسول خدا به فرزندان فاطمه شده است. روایت شده روزی رسول اکرم صل الله علیه و آله به نماز جماعت مشغول بود هرگاه به مسجد می رفت امام حسین علیه السلام بر پشت او سوار می شد و پاهایش را حرکت می داد وقتی می خواست سر از سجده بردارد حسین را می گرفت و کنار می گذاشت هنگامی که دوباره به سجده می رفت باز امام حسین بر آن جناب سوار می شود و پیغمبر همان کار را تکرار می کرد با همین کیفیت نمازش را به پایان رسانید. حضرت فاطمه روزی حسن و حسین را خدمت رسول خدا آورد و عرض کرد یا رسول الله حسن و حسین علیها السلام فرزند شما هستند چیزی به ایشان عطا کن فرمود: هیبت و سیادت خودم را به حسن بخشیدم و شجاعت وجود خودم را به حسین دادم.^(۱)

حضرت فاطمه (علیها السلام) یکی از پنج زنی بود که در جریان مباحله با نصاری حضور داشت. قضیه مباحله داستانی است معروف که در شأن آن آیه نذیر نازل شده است و سنی و شیعه اتفاق دارند که رسول خدا صل الله علیه و آله جز علی و فاطمه و حسن و حسین علیه السلام را برای مباحله پیشنهاد نکرد و این فضیلتی است بزرگ برای حضرت فاطمه و همچنین برای شوهرش حضرت علی و برای دو فرزندش حسن و حسین سلام الله علیهم اجمعین در آیه زیر حسن و حسین به عنوان فرزندان رسول خدا و فاطمه به عنوان زن بیت پیامبر و علی بن ابی طالب به عنوان نفس پیامبر معرفی شده اند. ایمان و عبادت فاطمه (ع) به گونه ای بود که پیغمبر اکرم درباره فاطمه (علیها السلام) می فرمود:

ایمان به خدا در اعماق دل و باطن روح زهرا چنان نفوذ کرده که برای عبادت خدا خودش را از همه چیز فارغ می سازد.

در وصف محبت و احترام پیامبر نسبت به فاطمه(ع) عایشه می گوید: فاطمه(علیها السلام) در سخن گفتن، شبیه ترین پیرام به رسول خدا بود وقتی بر پیغمبر وارد می شد آن حضرت دستش را می گرفت و می بوسید و برجای خودش می نشانید. هرگاه رسول خدا بر فاطمه وارد می شد به احترام پدر از جای بر می خاست دست آن حضرت را می بوسید و در جای خودش می نشانید.

معصوم در لغت به معنای محفوظ و هم‌نوع است در اصطلاح به شخصی معصوم گفته می شود که از خطا و اشتباه و گناه در امان و محفوظ باشد. کسی را معصوم گویند که چشم بصیرتش باز باشد و حقایق جهان آفرینش را بالعیان مشاهده کند و بواسطه ارتباط و اتصالی که با عالم ملکوت دارد و با تأثیرات غیبی، از گناه و نافرمانی خودداری کند و خطا و اشتباه و عصیان در ساحت وجود مقدسش راه نداشته باشد. مقام شامخ عصمت بواسطه ادله و براهین عقلی و نقلی برای پیغمبران به اثبات رسیده است. برای اثبات عصمت آن جناب به چند دلیل می توان استدلال نمود.

دلیل اول: *أِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا*. (در خانه ام سلمه نازل شد)
دلیل دوم: رسول خدا (صل الله علیه و آله و سلم) به فاطمه فرمود: خدا برای غضب تو غضب می کند و برای خشنودی تو خشنود می شود.

امام صادق علیه السلام فرمود: فاطمه (علیها السلام) نزد خدا به نه اسم خوانده می شود: فاطمه- صدیقه- مبارکه- طاهره- زکیه- مرضیه- محدثه- زهرا، علت اینکه فاطمه خوانده می شود اینست که از شر و بدی ها معصوم و محفوظ است.

ماجائک من العلم فَعَلَّ تَعَالَوْا تَدْعُ أَبْنَانًا وَ أَبْنَانُكُمْ وَ نِسَائِنَا وَ نِسَائِكُمْ وَ أَنْفُسَنَا وَ أَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبَّهَلْ فَنَجْعَلْ لَفَنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ.

(آل عمران ۶۱)

پیغمبر اکرم صل الله علیه و آله در سال دهم هجری عموم مسلمانان را به حج دعوت نمود و برای آخرین بار به مکه مشرف شد. اعمال و مراسم حج را به مسلمانان یاد داد هنگام مراجعت وقتی به غدیر خم رسید توقف نمود.

فاطمه (علیها السلام) بعد از مجمةالوداع در خواب دید: قرآنی در دست دارد و می خواند، ناگاه قرآن از دستش افتاد و مفقود شد، وحشت زده بیدار شد و خوابش را برای پدر نقل کرد.

رسول خدا صل الله علیه و آله و سلم فرمود: نور دیده ام! من آن قرآنم که در خواب دیدی به همین زودی از نظرها ناپدید می شود^(۱)

در حالی که سر پیغمبر بر دامن علی بن ابی طالب علیه السلام بود و فاطمه، زهرا و حسن و حسین علیه السلام به صورت نازنین آن حضرت نگاه می کردند و می گریستند چشم های حق بینش بسته و زبان حق گویش خاموش گشت و روحش به عالم ابدی پرواز نمود با مرگ نابهنگام رسول اکرم غم و اندوه های جهان بر حضرت فاطمه رو آور شد.

هنگامی که علی و فاطمه (علیها السلام) از کفن و دفن رسول خدا فارغ شدند در مقابل عمل انجام یافته ای قرار گرفتند دیدند ابوبکر به خلافت منصوب شده و گروهی از مسلمانان با وی بیعت نمودند. مبارزات آنها در چند مرحله خلاصه می شود:

مرحله اول: دعوت از مردم (یاری جستن از بزرگان و رجال مدینه)

مرحله دوم: مبارزه منفی و (بیعت نکردن با ابوبکر)

مرحله سوم: فدک، هنگامی که ابوبکر زمام امور مسلمین را در دست گرفت و به خلافت رسید فدک فاطمه علیها السلام را مصادره کند.

هنگامی که فاطمه اطلاع یافت کارکنان خود را از فدک بیرون کردند اندوهناک شد و خودش را در قبال شکل تازه ای دید در اینجا فاطمه دو راه داشت:

۱- اینکه در مقابل دستگاه خلافت ابوبکر سکوت کند.

۲- تا قدرت دارد از حق خودش دفاع کند که البته راه دوم را انتخاب کردند چه با منطق و برهان حریفش ابوبکر و عمر را محکوم ساخت و چه با نطق آتشین خویش با کمال شجاعت در مقابل چندین هزار جمعیت. گرچه ابوبکر در قبال مبارزات پی در پی زهرا (علیها السلام) پایداری کرد و حاضر نشد فدک را به آن حضرت برگرداند، اما زهرا بوسیله مبارزاتش ستمکاری دستگاه خلافت و حاکمیت و حقانیت خودش را برای جهان اسلام به اثبات رسانید. همان فدک، برای دستگاه خلافت نقطه انفجاری شد.

تا مدتی یکی از وسایل تبلیغاتی مهم و یکی از نقاط ضعف دستگاه خلافت بشمار می رفت که از حل آن عاجز بودند.

حضرت فاطمه (علیها السلام) بعد از پدر بزرگوارش چند ماهی بیشتر زندگی نکرد در همان خلوت کوتاه بقدری گریه کرد که او را یکی از (بکائین) زیاد گریه کنندگان شمردند، هیچگاه خندان دیده نشد^(۱)

امام صادق علیه السلام فرمود: در اثر ضرباتی که قنغد بر پیکر زهرا(علیه السلام) وارد ساخت ، سقط جنین کرد و بدان علت پیوسته رنجور و ضعیف می گشت تا اینکه رسماً بستری شد و در خانه خوابید^(۲)

علت رنجوری و ناتوانی روزافزون زهرا(علیها السلام) تنها بیماری نبود بلکه افکار و غم و غصه های

(۱) صیقات ابن سعد ج ۲ بخش ۲ ص ۸۵

(۲) دلائل الامامة ص ۴۵ بحار الانوار ج ۴۳ ص ۱۷

فراوان بود که بر روح مهربان ایشان فشار می آورد.

بیماری حضرت زهرا چهل روز طول کشید ولی روزبروز حالش بدتر می شد و کسالتش شدت می یافت و حالش خطرناک می شد علی بن ابی طالب علیه السلام جز برای کارهای ضروری از کنار بستر همسرش جدا نمی شد. اسماء بنت عمیس از آن حضرت پرستاری می کرد.

علی بن ابی طالب علیه السلام می فرماید: زهرا دم احتضار چشم هایش را باز کرد نگاه تندی به اطراف افکند و گفت: السلام علیک یا جبرئیل. السلام علیک یا رسول الله، خدایا با پیغمبرت محشورم کن. خدایا در بهشت و در جوار خودت ساکنم گردان.

صدای گریه از خانه زهرا (علیها السلام) بلند شد اهل مدینه خبردار شدند. علی بن ابی طالب (علیه السلام) به اتفاق اسماء در همان شب فاطمه (علیها السلام) را غسل داد و کفن کرد. کودکان یتیم فاطمه اطراف جنازه مادر گریه می کردند جنازه مطهره آن حضرت را در تاریکی شب آنگاه که چشم ها بخواب بود به جانب قبر حرکت دادند مبدا منافقین بفهمند. ظاهراً در این مطلب تردید نباشد که زهرا(علیها السلام) در سال یازدهم هجری وفات نموده است زیرا پیغمبر اکرم در سال دهم هجری به سفر حجةالوداع تشریف برد و در اوایل سال یازدهم هجری وفات نمود.

تاریخ نویسان اتفاق دارند که فاطمه (علیها السلام) بعد از پدرش کمتر از یک سال زندگی کرد اما در تعیین روز و ماه وفات اختلاف زیادی وجود دارد.